13

XIII

CONCIO HABITA AD PATRES IN CONCILIO TRIDENTINO CONGREGATOS,

AB ILLVSTRI ATQVE REVE-
RENDO DOMINO DIDACO DE PAYVA,
D'ANDRADE, LVSITANO,
Sacræ Theologiæ Doctore,

Dominica ſecunda poſt Paſcha
Anno M D LXII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

B R I X I A E,
APVD IOANNEM BAPTISTAM BOZOLÆ.
Anno M D LXII.

CONCIO HABITA AD PATRES
IN CONCILIO TRIDENTINO
CONGREGATOS,

ab Illuſtri atque Reuerendo Domino Didaco de Payua, d'Andrade, Luſitano, ſacræ Theologiæ Doctore,

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. *Ioan. Capit.* 10.

SEMPITERNA *illa atque inexhauſta charitas, qua Deus Opt. Max. res omnes a ſe procreatas complectitur, tantum differt ab amore, quo ipſi res nobis charas proſequimur, vt potius ex vocum penuria, quàm ex rerum ſimilitudine ſit, vt ea, eadem amoris voce ſignificentur & explicentur.* Vt *enim præclare docet* D. *Auguſtinus, diuinæ res tantopere humanæ mentis vim excellunt, & humanis vocibus tam ſunt inexplicabiles, vt, niſi diuina benignitas ſeſe ſubmitteret, & ruſticanis iis, imperitis, & plane infantilibus noſtris vocibus pateretur ineffabilia ipſius arcana tractari, prorſus diuinæ cognitionis, & diuinarum laudum incomparabili fructu careremus.* Inter *infinita vero diſcrimina, quibus ſumma illa diuinæ mentis charitas, ab hac noſtra infima & abiecta ſeiungitur, hoc vnum eſt non minimum, ꝙ nos nihil vnquam amare in animum inducimus, quin alicuius pulchritudinis aut honeſtatis ſpecie præconceptæ, allecti aut inflammati ſimus.* Ita *enim intellectus & voluntatis munera inuicem cohærent et colligantur, vt nihil voluntas amplectatur, quod intellectus anticipata cognitione non comprobauerit; nihil deteſtur, & fugiat quod non reprobauerit.* Quare *vbi nihil amore dignum intellectus iudicauerit, nullis minis, nullis machinis, nullaq; vi voluntas poterit ad diligendum impelli.* At *amor ille infinitus, incontaminatus, & plane diuinus, quo* Deus Opt. Max. *iis, quæ condidit, coniungitur, non modo a rebus ipſis non proficiſcitur, pendetúe: ſed quicquid boni rebus ineſt, ab illo tanquam à fonte*

1. Libro de doct. Chriſtian. c. 6.

deſluit; ille vnus ornamentorum, rerum omnium, pulchritudinum, ſplen-
doris omnis, denique honeſtatis cauſſa eſt & origo. Tantumque quodque
a ſummo & præpotenti Deo amari intelligemus, quantum in eo bonita-
tis contemplari licebit. Si igitur quid a Deo amari eſt illum in ſeſe libe-
ralem experiri, videamusq; multa pluribus a Deo beneficijs ornata; quis
iam dubitare poterit, quædam eſſe Deo alijs longe chariora, quæ videlicet
diuinæ liberalitati magis ſunt obligata? Quocirca quoties Deus filios
Iſrael voluit eſſe perſuaſos inter cæteras omnes gentes diuinæ dilectio-
nis primas partes obtinere: id ſemper beneficiorum, quæ in ipſos contu-
lit, commemoratione effecit. Inter omnia autem, quæ a Deo formata
ſunt, quis de acceptis beneficijs, cum homine iure certare poterit? Quis
plura Deo accepta referre? Non Angelos excipio, non ſupremos illos
omnium ordinum ſpiritus. Longe ij quidem nos naturæ præſtantia ſupe-
rant: ſed non hoc potiſſimum beneficio diuinam charitatem metiendam
puto. Sed opera potius, & ſtudio, quod ipſe omnium Fabricator poſuit,
vt nemo ſempiterna felicitate, ad quam conditi ſumus, excideret: quin
Ioan.c. 3. potius illa omnes perfruerentur. Noſtri vero ſolum cauſſa dictum eſt:
Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis
qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Videte Patres
ampliſſimi, quantum interſit inter ſeipſum dare, aut ſua, vt hinc arden-
tiſſimæ in nos diuinæ charitatis magnitudinem intelligatis. Neque ſolum
ſeipſum dedit, ſed maieſtatis ſuæ quaſi oblitus tradidit infirmum, debi-
lem, ærumnis vitæ, & incommodis obnoxium, vt nihil pene miſeriarum,
nihil doloris & cruciatuum potuiſſet aut humana maleuolentia inueni-
re, aut fragilitas ſuſtinere, quod ipſe non ſubierit. In tantas ne puta-
tis anguſtias fuiſſe numen diuinum compulſum, vt ſi illud tanta cupidi-
tas tenebat humani generis liberandi, non aliam rationem inire poſſet,
quàm eam, quæ extremæ miſeriæ perſunctione, & ſummi dedecoris offen
ſione continetur? Minime quidem id in hominis mediocriter ſani mentem
& rationem cadere poteſt. Sed tanta dilectione hominum diuinum pectus
æſtuabat, vt parum ei viſum fuerit, ſi ea tantum in nos conferret, quæ,
quanquam eximia eſſent, cum tamen a ſola omnipotentia proficiſceren-
tur, nullum ſibi laborem inferrent. Quare rationem aliam excogitauit
nos beneficijs cumulandi, quæ tanto eximiæ ipſius in nos beneuolentiæ fo
ret gratior, quanto eſſet maioribus ſui ipſius anxietatibus referta, pluri
bus vitæ incommodis grauioribusq; malis circumſepta. Qua charitate
quæ maior poteſt excogitari? Quare iure optimo, vt mea fert ſententia,
D. Paulus illam promptuarium omnium diuinorum beneficiorum cenſet,

cum inquit; Qui propriò filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donabit? Qui enim vitæ ſuæ tam fuit prodigus, vt ſe immaniſſima morte mactari pulchrum eſſe iudicauerit, vt homines cruciatu digniſſimos a debita pœna ſeduceret, qui fieri poteſt, vt eiſdem hominibus quidquam eorum deneget, quæ ad beatitudinem comparandam illorum intererit? Cum præſertim audiamus diuinam Sapientiam *apud* Solomonem, *id eſt vnigenitum filium* Dei, *non modo homines ſuas delicias appellantem, in eorumq́; ſalute maximam ſuæ voluptatis partem collocantem, ſed illos conferentem cum ijs delicijs ſempiternis, quas omnipotens pater ex ſe vnigenito ipſius filio capit.* Quod *vt euadat exploratius, hebræa verba totidem latinis verbis reddamus.* Cum *ſeſe* Sapientia *maxime commendaſſet, nihilq́ue ſine ipſa a* Deo *vnquam fuiſſe factum prædicaſſet, adiungit:* Cum *eo eram cunctá componens, & deliciæ fui perpetuæ, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terræ eius.* At *deliciæ meæ filij hominum (* Interpres *vero vulgatus nomen* Sciaha ſciuha *modo delicias, modo delectari interpretatur.)* Neque *puto vnigenitum* Dei *filium potuiſſe melius explicare, quàm ſibi homines eſſent chari, quàm cum ait perindè illos eſſe ſuas delicias, ac ille patris.* Etenim *cum illa ſumma, atque ſempiterna felicitate perfrueretur, ita tamen hominum ſalutem ſitienter appetebat, ac ſi ſibi omnia deeſſent, niſi illi, quoad fieri poſſet, eadem ſimul felicitate perfruerentur.* Non *igitur mirandum eſt, ſi* Chriſtus *ſe hominum paſtorem, & omnium, qui vnquam fuerunt, optimum prædicet: qui ea fuit in oues, quas paſcendas ſuſcepit, animi propenſione, vt has ſuos amores, ſuasq́; delicias appellet, & habeat; pro ijs algeat, pro ijs ſudet, pro ijs eſuriat, ſitiat, crucem ſubeat, pro ijs nulla quamuis immania ſupplicia formidet, & cum tot* Angelorum *millia perire ſit paſſus, hominem tamen funditus interire ferre nullo modo potuerit.* In *quam ſententiam* D. Ioannes *Chryſoſtomus interpretatur verba illa* Pauli *in epiſtola, quam ad* Hebræos *ſcribit, quibus hominis dignitatem commendans ait.* Nunquam *enim* Angelos *apprehendit, ſed ſemen* Abrahæ *apprehendit.* Non *dixit (inquit) aſſumpſit, ſed apprehendit, vt indicaret contemplatum fuiſſe* Deum Angelorum, *& hominum naturas a ſe quaſi fugientes, & homines* Dei *voluntate contempta ferri præcipites: quod cum non pateretur diuina* Clementia, *ſummo ſtudio homines fuiſſe inſecutum, tantumq́; operæ & laboris in eo poſuiſſe, quouſque tandem illos quaſi apprehenſos retinuit, ne perirent.* Non *hoc eſt officium boni paſtoris feris ſe laniandum exhibere, vt grex incolumis ſeruetur? Quam* Chriſti *in*

Rom. c. 8.

Prouerb. *cap.* 8.

שעשעי

Cap. 2.

oues ſuas vigilantiſſimam curam, egregiamq; beneuolentiam commendans D. Paulus *ad* Tit. *ſcribens, ait. Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, vt nos redimeret, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Vocem autem græcam* περιούσιον. *quam vulgatus interpres vertit acceptabilem, quia peregrina & incognita erat veterum* Græ*corum auribus, ait* D. Hieronymus. *Neminem reperiſſe qui ſibi explicaret, quare coactus eſt ex ipſis fontibus ſacrarum literarum vocis huius vim & propriam ſignificationem petere; in quibus offendit* Septuaginta *interpretes, quoties ſcriptura vtitur voce* Segulah *vertere ſolitos* περιούσιον. *eſt autem* Segulah Th*eſaurus in maiori pretio habitus magiſq; reconditus & ſelectus. quod etſi non paucis ſcripturæ locis poſſemus facile oſtendere, vnus tamen ſit nobis multorum inſtar* Eccl*eſiaſtes cap.* 2. V*bi enim vulgata lectio habet,* Coaceruaui *mihi ſubſtantias* R*egum & prouinciarum, habet* Hebr*æa* Segulah melachi, *ideſt ſelecta quæque* R*egum.* N*eque enim* Solomon *ſe iactat ſe omnium* R*egum & prouinciarum æraria exhauſiſſe et compilaſſe; ſed, quicquid vbique fuit magni pretij, ſibi comparaſſe. Quapropter ſemper pro* Segulah *vertit* Ch*aldæus* P*araphraſtes* Habibin, *id eſt charum & dilectum valde.* V*nde fit (vt ad propoſitum reuertamur)* D. Paulum *voce* περιούσιον, *a* Septuaginta *vſurpata voluiſſe ſignificare* Ch*riſtum ſeipſum tradidiſſe, vt gregem ſuum non quocunque modo redimeret & mundaret, ſed illum ſibi poſſideret proprium & peculiarem, tanquam pretioſum & chariſſimum* Th*eſaurum.* S*ed, quanto maiorẽ ſpem & alacritatem horum commemoratio merito ingerit noſtris omnium animis, qui oues illæ ſumus* Ch*riſto longe chariſſimæ; tanto maiorem timorem incutiat neceſſe eſt eorum præcordijs, quorum fidei, & curæ eæ ipſæ oues* Ch*riſti traditæ ſunt.* C*um eo ſint ij* Ch*riſtum ſeueriorem* I*udicem experturi, quo benigniori paſtore illo vtuntur oues illæ, pro quibus vobis,* P*atres ampliſſimi, reddenda eſt ratio.* Q*uis enim æquus rerum exiſtimator ſibi poterit perſuadere ſatisfacturam in paſcendo ſuo grege noſtram negligentiam ei, qui ſua ipſius diligentia nunquam ſibi ſatisfeciſſe videtur?* N*eque enim ita vnquam amore eſt ſatiatus, vt tot laboribus pro ſuis ouibus exantlatis tam acerbæ mortis perpeſſione ardor ille charitatis reſtinctus, aut temperatus ſit, ſed velut fomenti acceſſione videtur multo maiores vires ſumpſiſſe, vſque adeo ſane, vt ſi ſalus cuiuſquam illarum ouium quarum eſtis paſtores, poſtulauerit, lubentiſſime iterum ſit vitæ iacturam facturus, vt ab eodem* Ch*riſto reuelante accepiſſe ſanctiſſimum virum* P*olycarpum tradit* Diuus Dionyſius Areopagita *in ea*

Cap. 2.

epiſtola, quam de benignitate ad Demophilum ſcribit. Tanto igitur Chriſti amori, tam inflammatæ charitati quæ hominum vigilantia poterit ſatisfacere? Si grex hic eſſet, quem ſuus Dominus paruifaceret? Si grex hic eſſet, quem ſuus Dominus paruifaceret, & quem non omnibus ſuis opibus prætuliſſet, poſſemus quidem in ſpem duci quamcunque in hoc genere ſomnolentiam facile condonandam. Sed, qui præcipuas Domini ſui delicias ſuauiſſimosq; amores ſibi traditos eſſe intelligit: qui certo ſcit nihil Dominum ſuum habere charius, nihil in omnibus rebus quas condidit præ oculis magis, ijs ouibus quas ei paſcendas, ſeruandas, fouendasq; tradidit; non intelliget nullum in hoc munere peccatum eſſe facile ferendũ; nullam negligentiam non maximam? Quare Paſtores optimi, nunquam hoc nomen iure poteritis vſurpare, nunquam (inquam) ſatis pro dignitate paſtorali officio functos vos eſſe intelligite, niſi cum hunc potiſſimum cogitationum veſtrarum ſcopum & vniuerſæ vitæ veſtræ præfixeritis, omnes animi et corporis neruos in hoc vnicum negotium contuleritis, vt ne minima quidem ex veſtris ouibus pereat, ſed vniuerſum gregem ſarctum tectum ſummo Paſtori Chriſto offeratis, qui pro illo mortuus eſt. Quæ tamen vires non corporis languore aſſidua viuendi licentia contracto, ſed charitate metiendæ ſunt. Sæpe enim fit, vt quis ſolum illa ſe poſſe præſtare arbitretur, quæ cum voluptate coniuncta ſunt. Quæ quàm falſa ſit, & Chriſtiano homine indigna cogitatio, ſatis Chriſtus indicauit, cum dixit; Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. At cuius rei vel ſola recordatione humanus animus magis conſternatur quàm mortis? Hanc tamen, quam natura ita perhorreſcit, charitas ouium votis omnibus amplexatur. Quare tunc quiſque omnia, quæ poteſt, feciſſe ſe iactet, cum cuncta charitatis officia fuerit diligenter perſecutus. Niſi enim ad hoſtes Chriſtiani nominis, qui nunc effrænate graſſantur, velit quis deficere, certo ſecum ſtatuat neceſſe eſt, ita eſſe diuinam legem æquã, ut æque pateant vires noſtræ diuinis præſidijs confirmatæ, & charitas Chriſtianæ religionis ſumma & fundamentum, eiſdemque prorſus finibus claudantur. Amor, veteri prouerbio, fuit omnipotens dictus, vt qui omnem operis moleſtiam leuat, omni labore & difficultate liberat. Quid igitur fieri poteſt, vt inflammatus quidam amor & in Chriſtum, & in oues eius minus habeat roboris quàm impurus, nefarius, ſceleratus, atque prophanus? Aut quid turpius eſſe poteſt, quàm Apoſtolicæ functionis ſucceſſores virium imbecillitatem, aut operis, ad quod a Chriſto miſſi ſunt, difficultatem excuſare? Quare prudenter ſatis expendit D. Ioannes Chryſoſtomus, quod CHRISTVS, cum Petro voluit omnem Eccl *6. lib. de Sacerdotio.*

cleſiæ vicariam curam committere, & gregis ſui ſupremum Paſtorem creare, non fuit diligenter perſcrutatus, ſi cæteros omnes prudentia, ſi literarum cognitione excelleret, ſi parentum gloria, aut generis ſplendore præiret, ſi reliquis Apoſtolis morum auſteritate, illibatæ vitæ continentia, ſi ciborum parſimonia præſtaret: ſed hoc ſolum, ſi amore erga ipſum omnes vinceret. Idque ter germinata interrogatione, dicens, Petre amas me? At ille, Tu ſcis Domine quia amo te. cui CHRISTVS, *Paſce oues meas. Iterum ac tertio, Petre diligis me plus iis, cumque perſeueranter aſſereret ſummopere ipſum diligere, cum cæteris paſtoris officio prætulit, quem intelligebat cæteros charitate ſuperare, qua vna re ſatis paſtor optimus, paſtorumq; omnium verus æſtimator indicauit neminem poſſe ex animi ſui ſententia paſtoris Eccleſiaſtici officio fungi, niſi qui ipſum ardenter amaret: vt qui ſolus nihil eorum formidabit quæ ipſe pro ouium ſuarum incolumitate ſubiit. Chriſti enim & ouium dilectiones ita ſunt coniunctæ, & indiſcretæ, vt neque inter ſe diſiungi, neque vna ſine alia extare vlla ratione poſſit. Quocirca cum Chriſtus Eccleſiæ ſuæ paſtoribus voluit muneris ſui leges inſtituere, ſeipſum formam atque typum propoſuit, in quem perpetuo reſpicientes officium ſuum diſcerent. Vnde fit vt D. Ioannes Chryſoſtomus, diuino quodam ſpiritu concitatus, tertio lib. de Sacerdo. conſtanter affirmet ſumma eſſe reprehenſione dignum, qui oblatum Epiſcopatum amplectitur, cum non vere illam Pauli vocem poſſit vſurpare, cupio Anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis. Quare inſolenter magis quàm vere, & de Chriſti & de ouium dilectione ſibi blanditur, qui pro eis quæuis etiam horrenda pericula formidat. Nemo vero tam ſeuere Eccleſiæ prælatos ampliſſimos auderet iudicare, niſi iam eſſet Chriſti præiudicio definitum non paſtores, ſed abiectiſſimos eſſe mercenarios illiberali & ſordida redituum mercede conductos, viliſſimiq; quæſtus ſpe, & amore locatos, eos omnes, qui ouium curam ita gerunt, vt potius ſuæ quàm illarum ſtudeant incolumitati: malintq; oues, quarum curam alacri animo ſuſceperunt, perire, quàm ſeſe pro earum ſalute deuouere. Mercenarius (inquit) cum videt lupum feſtinare, fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus, ſed de reditibus; nihiloque niſi propriis ſeruit commodis. Cum quibus Chriſti verbis conſentit, quod D. Paulus, cum recenſet charitatis officia, in potiſſimis numerat, non quærere quæ ſua ſunt. Quapropter ii, qui cum Chriſti oues perire, lacerari, dilaniariq; intuentur, Chriſti honorem proſcindi, religionem conculcari & profanari vident; ita tamen propriis commodis hærent, ſuiſq; ſunt cupiditatibus infixi, vt nihil horum perire*

Ioan. c. 21.

Ad Rom. cap. 9.

facile

facile patiantur, quo tantis incommodis opem ferant: ſi Paſtores ſint, non ne ſatis indicant ſe non liberalem, ſed mercenariam operam Chriſto locaſſe: ſi vero paſtorali munere ſint deſtituti, omnis Chriſtianæ charitatis expertes a Chriſtiano ſenſu plane alieni omniq́; diuina dilectione prorſus deſtituti non temere, ſed Chriſti & Apoſtoli vocibus poſſunt iudicari. Si quod igitur vnquam fuit tempus, Patres ampliſſimi, aut qua ſeſe potuit occaſio offerre, vt veri Eccleſiæ Chriſti Paſtores a mercenarijs diſiungi valeant, nunc maxime. Communi enim ſanctorum patrum ſermone vſurpatum eſt, rebus ſecundis ægre poſſe veros Paſtores a mercenarijs ſecerni. Sæpe enim fit vt omnes paſtorum ſpecimen præſeferant: ſolo autem ærumnoſo tempore, & cum ouium ſalus periclitatur, pectus charitate accenſum, Chriſtiq́; dedecoris impatiens poteſt cognoſci. veluti qui ſint fortes & ſtrenui milites, non pax, ſed funeſta pugna oſtendit. Cum igitur lupi truculentiſſimi paſſim graſſentur, gregem Domini magna ex parte deglutierint, quod reliquum eſt auidiſſimis morſibus infectentur, ſumma vigilia animis noſtris abſtruſas inſtruant inſidias, nullum non moueant lapidem, nullam occaſionem prætermittant, nulla non confingant mendacia, vt, ſi fieri poſſit, nihil ſaltem incontaminatum maneat: quis erit verus Chriſti ouilis cuſtos, aut quem aliquis diuini honoris ſenſus tanget, qui non ſummopere ſtudeat ſumma cum rerum ſuarum iactura, quouis honoris incommodo, vitæ quocunque diſcrimine tam graue incendium, tamque late ſerpens malum ſi non extinguere, ſaltim temperare? Id quod eo maiori contentione nobis faciendum eſt, quo magis metuemur iſtos, Chriſtiani nominis hoſtes, nos noſtris oppugnantes telis, a noſtriſq́; vitijs argumenta arripere, quibus & Catholicæ Eccleſiæ puritati tenebras obducant, & ipſius conentur integritatem euertere. Legiſtis puto, Patres ampliſſimi, hoſtium noſtrorum ſcripta maledicentiæ, calumniarum, & criminationum pleniſſima; quibusq́; potiſſimum conantur omnium noſtrum verenda totius orbis oculis obijcere, & palam facere. Expendite, quæſo, ipſorum tela omnia, quæ in nos iaciunt, quibuſue machinis Catholicam Eccleſiam oppugnant: & videbitis hoc vnum eſſe potiſſimum; noſtram viuendi rationem cum illa veteri Apoſtolorum & Religionis noſtræ Heroum conferre, & quantum ab illa deflexerimus, quanta poſſunt hoſtili maleuolentia & audacia, amplificare: noſtram viuendi licentiam cum antiquorum Patrum parſimonia, ambitionem cum modeſtia, negligentiam cum ſolicitudine, morumque noſtrorum obſcuritatem cum ſanctitatis ſplendore priſtinæ Eccleſiæ comparare. Et cum aliquibus veris (proh dolor) permulta falſa immiſcent,

falſo concludunt, non poſſe fidei integritatem apud illos manere qui moribus tantopere degenerarunt. Quæ ratio etiam ſi omni probabilitate careat, tamen quantum apud ignaros & imperitam multitudinem habuerit momenti, ſatis nos malorum experientia docuit. Quoad longiſſime poteſt, Patres ampliſſimi, mens veſtra reſpiciat ſpatium præteriti temporis, atque huius peſtis initij pueritiæque memoriam recordetur vltimam; & inde vſque repetentes plane videbitis, ijs exordijs hoc contagium ſeſe in hominum animos inſinuaſſe, eiſdem argumentis adoleuiſſe, neque alijs fomentis in dies maiores vires ſumere. Quid autem iuſtius poteſt Chriſtiani hominis pectus angere, quid maioribus cruciare anxietatibus, quàm intueri Eccleſiam communem omnium noſtrum matrem, a qua in Chriſto geniti ſumus, cuius vberibus educati, monitis aliti, præceptis inſtructi, fide confirmati, a nobis filijs chariſſimis bello infeſtari, ſæuiſſimisque hoſtibus, vt illam oppugnent, arma ſuppeditare? Neque enim vnquam tantopere vexaretur, niſi immaniſſimi hoſtes ei filiorum opprobria poſſent obijcere. An non iure poterit nobiſcum expoſtulare

Cap. 1. *ijſdem verbis, quibus olim Dominus apud Iſaiam de filijs Iſrael conquerebatur: Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Et ſic ſenſibus orbati ſunt, vt neque ſint quidem cum brutis animalibus comparandi. Nam & boues ſuum Dominum agnoſcunt, impoſitumque ab illo iugum ſponte ſubeunt. Aſini vero dum præſepia Domini frequentant, plane ſentiunt ſe Domini prouidentia ſuſtentari. At populus hic meus tot a me honoris inſignibus decoratus, tantiſque beneficijs cumulatus beneficiorum memoriam prorſus abiecit, & honoris mei ſolicitam curam plane depoſuit. Nihil dubito, Paſtores vigilantiſſimi, quin breui, diuino afflante ſpiritu, ſitis tot malis opportunum remedium allaturi. Niſi enim id mihi de veſtra integritate, in Deum fide & pietate, ſingularique prudentia pollicerer; parum abeſſem, quin de rebus noſtris actum*

Matth. cap. 21. *eſſe ducerem; Et a nobis transferendum eſſe regnum Dei, & dandum eſſe genti facienti fructus eius. Sed dicet quiſpiam; ſi omnium ordinum mores ad priſtinam viuendi normam reducantur, putas ne hoſtes noſtros manus daturos, & ad Eccleſiæ vnitatem ſtatim redituros? Immo cum ipſi ſint omni nefario ſcelere contaminati, vitæ turpitudine infecti, & eam fidem ſibi excogitauerint, cum qua omnis turpitudo & viuendi licentia conſentiret, tanto maiori odio Eccleſiam proſequentur, quanto illius miniſtri fuerint vitæ innocentia magis incontaminati & religione puriores. Quid futurum ſit, Patres ampliſſimi, non meum eſt præiudicare, & quàm ſit breui hæc peſtis reſtinguenda, illius indicio relinquamus,*

cuius cognitionē nihil futurum latet, ſed omnia æque intuetur, cuíque æque parent, & quæ ſunt, & quæ non ſunt. Hoc tamen *conſtanter poſſum affirmare, quod nemo, puto, inficiabitur, nulla re magis uos Chriſtianæ* Reip. *perpetuæ incolumitati conſulturos, eorumque ſaluti, qui aut ignorantes a* Catholica *fide deſciuerunt, aut perditorum hominum falſis perſuaſionibus in ea parum ſunt confirmati, opem eſſe allaturos, quàm ſi diuinæ charitatis facibus accenſi diligenter curetis ea omnia a* Chriſti Eccleſia *relegare, quæ &* Chriſti *hoſtes nobis iuſte exprobrant, & homines pios merito offendunt.* Parum *ne operæpretium facturos vos eſſe putatis, ſi effeceritis, ne iam incircuncisi iſti agminibus* Dei *viuentis iuſte exprobrare poſſint, neue diuinum nomen omni laude & veneratione dignum propter nos inter gentes blaſphemetur?* Quo *telo aut animo confractos, aut leuiori atq; hebetiori reddito, quod præcipuum in cauſſam noſtram intendunt, & in quo omnem habent fiduciam collocatam; quibus iam fictionibus, qua ue argumentorum vi poterunt mendacijs ſuis patrocinari, quæ omnia non facile a nobis reijciantur, quibusq; diu cauſam ſuam apud ſuos tueantur?* In *eorum ſcriptis, qui falſas hominum ſententias refellunt, mediocriter verſatus ſum: cumq; permulta legerim, quæ illorum veſaniam comprimunt, falſaſque opiniones apertis argumentis conuincunt, nullis tamen in antiqua religione magis ſum confirmatus quàm legendis ijs ipſis, quæ iſti perditi mentis frontisq; perfricatæ ad ſtabiliendam ſuam ſententiam cumulant.* Cum *enim video omnia illorum ſcripta ſcurrilibus vocibus ſcatere, impoſturis, mendacijs, ſanctorum* Patrum *locis aut deprauatis, aut truncatis referta eſſe, ſatis video quàm turpem cauſſam tueantur: cui non niſi ſcurrilitate, aut apertis mendacijs poſſint patrocinari.* Vix*q; mihi poſſum perſuadere,* Hereſiarchas *illos, factionis iſtius* Principes, *ita eſſe perſuaſos, vt imperitæ multitudini ſtudent perſuadere.* Qui *enim fieri poteſt, vt viri non omnino imperiti, & in ſanctorum* Patrum *ſcriptis ſatis verſati fallantur mendacijs a ſe confictis, ijsque ſanctorum* Patrum *teſtimonijs, quæ a ſe truncata & deprauata eſſe certo ſciunt?* Sed, *cum volunt nominis illam exiſtimationem, quam ſunt conſecuti, apud ſuos tueri: contra mentem, contraque ſententiam ſæpe agunt, ſolique imperitæ multitudini ſuam hæreſim probare ſtudent, quam vnicam ſuæ veritatis & fidei iudicem, vt cæcam & rudem, voluerunt.* Cum *autem ſe cauſſa cadere, neque iam illam ſe poſſe tueri intelligunt, in nos debacchantur, & aliquibus noſtris obiectis vitijs conantur nos in omnium inuidiam ducere, atque ita erga nos ſunt animati, vt toti in hanc cogitationem incumbant, vt vul-*

1. Reg. *cap.* 17.
Ad Rom. *cap.* 2.

go hominum perſuadeant, omnes noſtras vigilias, & cogitationes, quas in tuenda ſacramentorum v. fideiq́; veritate collocamus, huc ſolum ſpectare, vt priuata noſtra commoda, quæ inde pendere arbitramur, ſarcta tecta conſeruemus. Qua nota atque ignominia, quæ maior in Chriſtianam Remp. potuit excogitari? Præclare iam puto, Patres, intelligitis, quantum ſanctiſſimi huius conſeſſus ſacratiſſimæque ſynodi ſit muneris, quantumq́; Chriſti honos religionisq́; noſtræ decus & integritas a vobis poſtulet; vt nihil prætermittatis ad totius Eccleſiæ mores ita componendos, vt omnes intelligant, quantum ſemper vitia noſtra vobis diſplicuerint, quantumque vitæ integritatem diuinæque legis exactam obſeruantiam perpetuo charam habueritis; nihilq́; a nobis iudicio aut ratione vnquam (vt hoſtes noſtri falſo criminantur) ſed humana fragilitate fuiſſe peccatum. Cuius erit luculentiſſimum teſtimonium, ſi omnium veſtrũ calculis omnis Eccleſiæ labes corruptiq́; mores iam deinceps prorſus exulent, illaq́; veſtra opera priſtino nitori reſtituatur. Neque dubito, ſi hoc vnicum remedium languenti Eccleſiæ adhibeatur, quin omnes hoſtium Chriſtianæ diſciplinæ & Philoſophiæ conatus, quibus Chriſtianæ Reip. inſidiantur, in eiuſdem dignitatis & amplitudinis acceſſionem conuertantur. Si enim priſtina Eccleſiæ tempora memoria repetamus, facile videbimus omnem hanc illius gloriam & ſplendorem quem admiramur, hoſtium inſidijs, adiuuante diuina bonitate, comparaſſe. Quod Chriſtus ipſe Petro Apoſtolorum facile Principi prædixit, Simon (inquit) Satanas expetiuit vos vt cribaret ſicut triticum. Ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Tu autem aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Non quidem patrem rogauit, vt Eccleſia hoſtibus careret: id enim eſſet gloriam Eccleſiæ ſuæ inuidere, & vt Laurentij, Stephani, Vincentij, cæterorumq́; martyrum triumphis, quibus ſplendeſcit, eſſet deſtituta, imprecari; ne ve tot ſanctiſſimorum Doctorum præclariſſimis monumentis eſſet illuſtrata: ſed ſolum precatus eſt, ne fides ijs perſecutionibus laceſſita ſuccumberet, ſed idem fieret gloriæ occaſio, quod in ruinæ materiam Satanas moliebatur. Iulianus (vt ex Eccleſiæ annalibus conſtat) qui ob defectum a fide Apoſtata dictus eſt, cum omnes neruos conferret ad Chriſti gloriam delendam, vidiſſetq́; indies eidem maioris ſplendoris cumulum accedere, & odio conatibusque ſuis reddere Eccleſiam longe illuſtriorem, neque ferens eſſe ſe gloriæ miniſtrum ei, cuius honorem conabatur obterere: aliam rationem excogitauit Chriſti gloriam obſcurandi, & publico edicto pacem Eccleſiæ reddidit: putabat enim pace poſſe Eccleſiæ gloriam obcæcari, quam oppugnationibus comparaue-

Sozomenus Hiſt. Eccl. lib. 5. cap. 4. et 5. Item Nicephorus lib. 10. c. 20. et lib. 11. capit. 1.

rat: aut ſaltem illi tanti ſplendoris occaſionem præriperet. Cum enim Eccleſia omnibus humanis præſidijs deſtituta, ſoliſq; Chriſti promiſſionibus hærens, vndique bello petita, nulla ex parte non laceſſita, tantum fuerit gloriæ conſecuta; ſatis Deus Opt. Max. declarauit, non humanis viribus, ſed diuinis auſpicijs & auxilijs ſuſtentari. Quare Tertullianus in Apologetico, ſimulque Euſebius Cæſ. ſummæ cuidam prouidentiæ diuinæ aſcribunt, quòd, cum Tiberius Cæſar ad ſenatum referret ſtupenda Chriſti opera, quibus adducti permulti, ipſum verum Deum prædicabant, velletque ſenatuſconſulto in Deorum numerum referri; ſenatus tamen Tiberij precibus non acquieuerit: quia non expectata ipſius ſententia Deus a multis haberetur. erat enim tanta Rom. Senatus deliratio, vt vellet etiam diuinitatem a ſuis ſententijs pendere, neceſſeq; eſſe Deum habere homines propitios, ſi Deus haberi vellet. Diuina autem ſumma & infinita ſapientia effecit, vt Chriſti diuinitas a ſenatu reijceretur, ne Euangelij vires hominibus aſcriberentur. Qua etiam diuina prouidentia factum eſt, vt nunquam Chriſti Eccleſia importuniſſimis hoſtibus careret, quibus ſuperatis, ſui in fidei & diſciplinæ integritate multo magis confirmarentur. Quapropter, Paſtores vigilantiſſimi, de ijs, qui pereunt, ſoliciti ſitis, vt bonos paſtores decet, qui animam ſuam exponunt pro ouibus ſuis. Eccleſiæ Chriſti nihil eſt quod vereamini. ijs enim procellis quati quidem poteſt, mergi nullo modo poterit. Hoc vero, iudicio meo, præ omnibus intimis ſenſibus nos angere & torquere debet, ne forte diuinum numen tam ſit contra nos irritatum, vt, niſi ſumma cum celeritate a nobis, vitæ ſanctimonia moribuſq; ad normam Euangelij filij ſui reformatis, placetur; aliquando tandem ira incitatus & commotus nos deſerat, atq; alium populum ſibi acceptabilem, ſibique dicto audientem pariat. Neque enim eſt, quòd nobis plura de diuina clementia polliceamur, quàm olim Libya, Perſia, Alexandria, Macedonia, Africa, Aegyptus: quæ prouinciæ, cum tantopere fide & Chriſtiana religione vigerent, vt viri ſanctitate clariſſimi, qui in illis quondam floruerunt, ſint nobis ſummæ admirationi, illorumq; meritis & doctrinæ monumentis ſumma cum voluptate fruamur; tamen in quantis nunc ignorantiæ & infidelitatis tenebris verſentur, nemo non videt, cum ab ijs fidei rudimenta cogantur accipere, quorum fuere magiſtræ. Neque enim eſt obſcura D. Pauli ſententia ſemel in id furoris & indignationis diuinam iram progredi, vt homines diuinæ cognitionis lumine priuatos, diuiniſq; auxilijs deſtitutos tradat in omnium ſuarum cupiditatum poteſtatem, vt nihil iam ſit, quod eos poſſit in officio continere, aut ab omni flagitio re-

2. Eccleſ. hiſt. lib. cap. 2.

Ad Rom. cap. 1.

tardare. Simulq́; , Ampliſſimi Præſules, animaduertite totius Chriſtiani orbis oculos in vos, diuino beneficio huc quaſi poſtliminio reductos, eſſe defixos: veſtrum iudicium, vt diuina quædam oracula, hæreticos omnes perhorreſcere: alicuius criminis conſcientia perculſos veſtram cenſuram ſummopere formidare, vt qui perſuaſi ſunt vos iam noſtris cupiditatibus modum adhibituros: miſeros hæreticorum importunitate vexatos a vobis auxilium præſtolari, vt qui chriſtianæ Religionis & omnium Chriſti ouium nunc patrocinium & præſidium ſuſtinetis: omnesq́; pios omnino eſſe perſuaſos in veſtra vigilantia, prudentia, integritate, eximiaque in Deum pietate, ouilis Chriſti inſtaurationem, morumq́ue ad antiquam diſciplinam reſtitutionem eſſe poſitam ita, vt totius chriſtianæ Reip. nomine dicere auſim, Nos ſperamus quòd ſitis redempturi Iſrael. (Lucæ capit. 24.) *De me id poſſum teſtari, quòd, cum ſæpe angar & crucier cogitatione earum calamitatum, quas miſerrimis his temporibus intuemur; maxime tamen me conſolatur ſacratiſſimi huius concilij auctoritas. quod cum intueor, non poſſum adduci, vt credam Eccleſiæ chriſti Paſtores ſanctiſſimos, qui luporum truculentam rabiem, aut in ouibus ſuis ſunt experti, aut habent exploratiſſimam, quicquam eorum eſſe prætermiſſuros, quæ optimos paſtores de chriſti grege mirum in modum ſolicitos decet, quæque aut ad chriſti gloriam amplificandam, aut ad Eccleſiæ omnem næuum & maculam eluendam valeant. Macte igitur virtute, Patres Ampliſsimi, facite vt hanc totius chriſtianæ Reip. de vobis expectationem neque fallatis, neque diu ſuſpenſam teneatis. Nobis vero qui muneris veſtri ſumus coadiutores & miniſtri, curæ erit potiſsimum ad chriſti pedes prouolutis lacrymis & ſingultibus illius clementiam precari, vt Eccleſiæ ſuæ labenti opem ferat, cordaque filiorum ad patres conuertat, vt iamiam illi reddatis hanc Eccleſiam ſponſam ſuam dilectiſsimam, omni labe atque ruga carentem, & plane dignam, cum qua in terris habitare dignetur, vt cum illo triumphet in omnes æternitates in cælis.*

A M E N.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

B R I X I AE,

APVD IOANNEM BAPTISTAM BOZOLÆ.

Anno M D LXII.